

M.A. Sem-III

પેપર - ૧૧

સંસ્કૃત લલિત સાહિત્ય (ગદ્યકાવ્ય)

SANSKRIT CLASSICAL LITERATURE (PROSE)

CCT - 07

CORE COURSE

CREDIT - 04

કુલ ગુણ ૫૦

નિર્ધારિત કૃતિ - હર્ષચરિતમ્ (નિયતાંશઃ)

ઉદ્દેશ - સંસ્કૃત ગદ્યકાવ્યોના ઉદ્ભવ અને વિકાસથી વિદ્યાર્થીઓને પરિચિત કરાવી સંસ્કૃત ગદ્યકાવ્યની વિશેષતા અને તે દ્વારા અલંકૃત સંસ્કૃત ભાષાનું સઘન શિક્ષણ આપવાના ઉદ્દેશ સાથે આ પાઠ્યક્રમની પરિકલ્પના કરવામાં આવી છે.

UNIT - 1	હર્ષચરિતમ્ (નિયતાંશઃ - કૃતિ કર્તા સાથે અને ગ્રંથનો પ્રસ્તાવના ભાગ)	13
UNIT - 2	હર્ષચરિતમ્ (નિયતાંશઃ) પૂર્વસૂરિવંદના તથા ૧ થી ૬ પરિચ્છેદ (અનુવાદ તથા સંદર્ભ)	12
UNIT - 3	હર્ષચરિતમ્ (નિયતાંશઃ) ૭ થી ૧૭ પરિચ્છેદ (અનુવાદ તથા સંદર્ભ)	13
UNIT - 4	હર્ષચરિતમ્ (નિયતાંશઃ) ૧૮ થી ૨૭ પરિચ્છેદ (અનુવાદ તથા સંદર્ભ)	12

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ - ગદ્યકાવ્યની ઉત્પત્તિ અને વિકાસ, ગદ્યકાવ્યના પ્રકારો અને તેમના લક્ષણ , હર્ષચરિતનો કાવ્ય પ્રકાર , ભાષા, શૈલી , હર્ષચરિતમાં પ્રયુક્ત અલંકારો, રસયોજના, નિયત પરિચ્છેદોનો અનુવાદ અને સંદર્ભ , બાણની અન્યકૃતિઓનો પરિચય , સ્થિતિકાળ વગેરે.

-- સંદર્ભ ગ્રંથ --

1. હર્ષચરિતમ્ - સં. પી. વિ. કાળે , મોતીલાલ બનારસીદાસ , દિલ્લી
2. હર્ષચરિતમ્ (ગુજરાતી અનુવાદ સાથે) સં. વસન્તકુમાર મ. ભટ્ટ, સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર, અમદાવાદ
3. પ્રશિષ્ટ સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ (ગદ્યકાવ્ય ભાગ) - લે. અમૃત ઉપાધ્યાય, યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
4. બાણભટ્ટ - સં. વિજય પંડ્યા, સાહિત્ય અકાદમી , નવી દિલ્લી

D. M. Patel

M.A. Sem-III
પેપર ૧૨
વેદાંગ સાહિત્ય (નિરુક્ત)
VEDANG LITREATURE (NIRUKTA)

CCT – 07

CREDIT – 04

CORE COURSE

કુલ ગુણ ૫૦

નિર્ધારિત કૃતિ - યાસ્કીયમ્ નિરુક્તમ્(નિયતાંશઃ)

ઉદ્દેશ - વેદના અર્થઘટન માટે ઉપયોગી નિરુક્ત શાસ્ત્ર સંસ્કૃત સાહિત્યની અનુપમ દેન છે. કયું નામ કોના માટે વપરાય છે અને તેની પાછળનું કારણ શું છે, તે અહીં વિચારાયું છે આ નિરુક્ત શાસ્ત્રનો વિદ્યાર્થીને પરિચય થાય અને તે દ્વારા લૌકિક સંસ્કૃતમાં વપરાતા નામપદોનું નિવર્તન કરતા શીખે તે ઉદ્દેશ અહીં પાઠ્યક્રમમાં રાખ્યો છે.

UNIT – 1 નિરુક્તમ્(નિયતાંશઃ) પ્રથમાધ્યાયઃ (પ્રારમ્ભતઃ નિપાતાર્થપર્યન્તમ્) 13

UNIT – 2 નિરુક્તમ્(નિયતાંશઃ) પ્રથમાધ્યાયઃ (તત્ર નામાનિ આખ્યાતજાનિ .. હત્યતઃ અધ્યાયસ્ય સમપ્તિપર્યન્તમ્) 12

UNIT – 3 નિરુક્તમ્(નિયતાંશઃ) દ્વિતીયાધ્યાયસ્ય પ્રથમપાદઃ (નિર્વચનના સિદ્ધાન્તો) 13

UNIT – 4 નિરુક્તમ્(નિયતાંશઃ) દ્વિતીયાધ્યાયઃ (અથાતોનિક્રમિષ્યામઃ | ગોઃ ઇતિ પૃથિવ્યાઃ નામધેયમ્ | ... હત્યતઃ અધ્યાયસ્ય સમપ્તિપર્યન્તમ્ - આ ભાગમાંથી માત્ર નિર્વચન જ ભણવાના છે.) 12

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ - વેદાંગ સાહિત્યનો પરિચય , નિઘટ્ટનો પરિચય , યાસ્કના મતે પદોના પ્રકારો, આખ્યાત લક્ષણ , નામ લક્ષણ , ઉપસર્ગોનું વાચકત્વ કે ધોતકત્વ, નિપાતના અર્થ, કર્મોપસંગ્રહનો અર્થ , નામોનું આખ્યાતજત્વ, નિરુક્તનાં પ્રયોજનો, મન્ત્રનર્થકયવાદ, પડભાવવિકારો, નિર્વચનનાં સિદ્ધાંતો અને વિવિધ નિર્વચનો - ઇત્યાદિ.

-- સંદર્ભ ગ્રન્થ --

1. નિરુક્તમ્(દુર્ગવૃત્તિસહિતમ્ - સં. પ્રો. વસન્તકુમાર મ. મદદ્ સરસ્વતી પુસ્તક મંડાર, અમદાવાદ).
2. નિઘટ્ટ અને નિરુક્ત - સં. પ્રો. એ. ડી. શાસ્ત્રી અને પ્રો. રાજેન્દ્ર નાણાવટી..
3. નિરુક્તમ્ - સં. વી. કે. રજવાડે, આનન્દાશ્રમ ગ્રન્થાવલી, પૂના.
4. નિરુક્તમ્ - સં. આચાર્ય વિશ્વેશ્વર , કાશી.
5. નિરુક્તમીમાંસા - પ્રો. શિવનારાયણ શાસ્ત્રી.
6. Etymologies of yaska – by siddheshwar varma, vvir, Hoshiyarpur.

R M Patel

M.A. Sem-III

પેપર ૧૩

અભિલેખવિદ્યા - શિલાલેખ

ABHILEKHVIDHYA - EPIGRAPHY

CCT - 09

CREDIT - 04

CORE COURSE

કુલ ગુણ ૫૦

નિર્ધારિત કૃતિ - (જૂનાગઢ સ્થિત) સ્કંદગુપ્ત તથા રુદ્રાદામન ના શિલાલેખો

ઉદ્દેશ - અભિલેખ શું છે, તે ભારતીય પ્રાચીન ઇતિહાસની જાણકારી માટે કેવી રીતે ઉપયોગી બને છે, અભિલેખો દ્વારા કેવી રીતે હજારો વર્ષનો ઇતિહાસ સુરક્ષિત કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવતો હતો ઇત્યાદિ બાબતોની સાથે અભિલેખોના ભાષાકીય, સાંસ્કૃતિક, રાજકીય અને ઐતિહાસિક અધ્યયનની રીતિનું વિદ્યાર્થી જ્ઞાન મેળવી શકે તેવો અહીં ઉદ્દેશ રખાયો છે.

UNIT - 1 અભિલેખવિદ્યા - શિલાલેખનો પરિચય	13
UNIT - 2 સ્કંદગુપ્ત તથા રુદ્રાદામન ના શિલાલેખો(અનુવાદ)	12
UNIT 3- સ્કંદગુપ્ત નો શિલાલેખ (ઐતિહાસિક, રાજકીય અને સાંસ્કૃતિક અભ્યાસ)	13
UNIT 4- રુદ્રાદામન નો શિલાલેખ (ઐતિહાસિક, રાજકીય અને સાંસ્કૃતિક અભ્યાસ)	12

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ - અભિલેખનું સ્વરૂપ, અભિલેખોનું મહત્વ, અભિલેખોની ભાષા અને લિપિ, નિર્માણરીતિ, અભિલેખોમાં નિહિત ઇતિહાસ, સામાજિક પરિસ્થિતિ અને રાજકીય સ્થિતિ અને અભિલેખોના લખાણના વાંચનની રીતિ, લેખના અર્થઘટનની પદ્ધતિ, અભિલેખના આધારભૂત દ્રવ્ય (પથ્થર અને તામ્રપત્ર, મુદ્રાઓ આદિ) - વગેરે.

-- સંદર્ભ ગ્રંથ --

1. સ્કંદગુપ્તનો શિલાલેખ (ગુજરાતી અનુવાદ) સં. ડૉ. ભારતીબહેન શેલત, સરસ્વતી પુ. ભંડાર, અમદાવાદ
2. રુદ્રાદામન નો શિલાલેખ (ગુજરાતી અનુવાદ) સં. ડૉ. ભારતીબહેન શેલત, સરસ્વતી પુ. ભંડાર, અમદાવાદ
3. પ્રાચીન ભારતીય અભિલેખ - સં. પં. ગૌરીશંકર ઓજા, चौखम्बा, वाराणसी
4. અભિલેખ વિદ્યા - લે. પ્રો. હરિપ્રસાદ શાસ્ત્રી, યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ
5. selection from Sanskrit inscriptions - by D. B. , New Delhi , 1977

P. M. Patel

M.A. Sem-III

પેપર ૧૪ (બી)

વેદાંતશાસ્ત્ર

VEDANT PHILOSOPHY

ECT – 03.02

Credits - 04

ELECTIVE PAPER

TOTAL MARKS- 50

નિર્ધારિત કૃતિ - શ્રીરામાનુજાચાર્યકૃતં બ્રહ્મસૂત્રશ્રીભાષ્યમ્ (નિયતાન્શઃ)

ઉદ્દેશ - ભારતની ભવ્ય દર્શન - તત્વજ્ઞાનની પરંપરાનો પરિચય કરાવવો, તત્વજ્ઞાનની પરંપરાનો એક મહત્વના આચાર્ય શ્રી રામાનુજના સિદ્ધાંતોનો પરિચય કરાવવાનું લક્ષ્ય છે. એ સાથે અન્ય આચાર્યોના તાત્વિક વિચારોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરે અને તે આવા પ્રકારના તુલનાત્મક અભ્યાસ તરફ પ્રેરાય એવું પણ અહીં લક્ષ્ય રાખવામાં આવ્યું છે.

Unit – 1 બ્રહ્મસૂત્રશ્રીભાષ્યમ્ (નિયતાન્શઃ) 1.1.1. પરિચ્છેદ 1, 2, 7, 10 (ચાર પરિચ્છેદ) 13

Unit - 2 બ્રહ્મસૂત્રશ્રીભાષ્યમ્ (નિયતાન્શઃ) 1.1.1. પરિચ્છેદ 12, 16, 18, 21 (ચાર પરિચ્છેદ) 12

Unit – 3 બ્રહ્મસૂત્રશ્રીભાષ્યમ્ (નિયતાન્શઃ) 1.1.1. પરિચ્છેદ 28, 29, 48, 58 (ચાર પરિચ્છેદ) 13

Unit – 4 બ્રહ્મસૂત્રશ્રીભાષ્યમ્ (નિયતાન્શઃ) 1.1.1. પરિચ્છેદ 67, 68, 75, 84 (ચાર પરિચ્છેદ) 12

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ - બ્રહ્મસૂત્રની રચના અને તેમનું સ્વરૂપ, બ્રહ્મસૂત્ર ઉપરનાં ભાષ્યો, તેમાં આવતાં અધિકરણોના લક્ષણો, બ્રહ્મસૂત્રનું અનુબંધ ચતુષ્ટય, રામાનુજાચાર્યના પ્રમુખ સિદ્ધાંતો, સ્મૃતિપાટનું વિષયવસ્તુ, શંકરાચાર્ય અને અન્ય આચાર્યોના મતો સાથે તુલના - સમીક્ષા, રામાનુજાચાર્યનું મહત્વ, તેમનું પ્રદાન, નિયતઅંશના ભાષ્યનું અર્થઘટન, સંદર્ભો અને સમીક્ષા - ઇત્યાદિ.

-- સંદર્ભ ગ્રંથ--

1. શ્રીભાષ્ય (ગુજરાતી અનુવાદ) સં. ગૌતમ પટેલ, સંસ્કૃત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગર.
2. શ્રીભાષ્ય - સં સુદર્શન વ્યાસ, ભારતીય વિદ્યા પ્રકાશન, દિલ્લી.
3. THE BRAHMASUTRAM, by – S. Radhakrishnan, London.
4. History of Ramanujacharya – by K.D. Bhardvaja.

R M Patel

M.A. Sem-III
પેપર - ૧૫
પુરાણ અને ઇતિહાસ
PURAN & ITIHAS (HISTORY)

ICT - 02

Credits - 04

INTER /MULTI DISCIPLINARY COURSE - 2

TOTAL MARKS - 50

નિર્ધારિત કૃતિ - કૌટિલ્ય-અર્થશાસ્ત્રમ્ (નિયતાન્શઃ)

ઉદ્દેશ- પ્રાચીન ભારતીય સંસ્કૃત સાહિત્યમાં અર્થશાસ્ત્રનો આશય રાજનીતિવિષયક છે. આવા ગ્રંથોમાં કૌટિલ્ય રચિત અર્થશાસ્ત્ર મહત્વનું છે. પૂર્વાચાર્યોના મતોનાં સંગ્રહની સાથે પોતાના પુખ્ત મતોથી સમૃદ્ધ આ અર્થશાસ્ત્રનો અભ્યાસ ધર્મશાસ્ત્ર અને ઇતિહાસ ના વિદ્યાર્થીએ કરવો જ જોઈએ, એવા વિદ્વાનમાન્ય મતને અનુસરીને આ પાઠ્યક્રમ વિચારવામાં આવ્યો છે.

Unit - 1 કૌટિલ્ય-અર્થશાસ્ત્રમ્ નો પરિચય (કર્તા, સમય અને વિષયવસ્તુ, આંતરિક પ્રકરણો અને ગ્રંથનું મહત્વ)	13
Unit - 2 કૌટિલ્ય-અર્થશાસ્ત્રમ્ (નિયતાન્શઃ) અધ્યાય 1 તઃ 5 પર્યન્તમ્.	12
Unit - 3 કૌટિલ્ય-અર્થશાસ્ત્રમ્ (નિયતાન્શઃ) અધ્યાય 6 તઃ 10 પર્યન્તમ્.	13
Unit - 4 કૌટિલ્ય-અર્થશાસ્ત્રમ્ (નિયતાન્શઃ) અધ્યાય 11 તઃ 15 પર્યન્તમ્.	12

અભ્યાસક્રમ ના મુદ્દાઓ - અર્થશાસ્ત્રનો પરિચય, તેમાં સમાવિષ્ટ વિષયો, અર્થશાસ્ત્ર એક રાજનીતિશાસ્ત્ર તરીકે, અર્થશાસ્ત્રનો ઇતિહાસ, મહાભારતાદિની સાથે તેનો સંબંધ, અર્થશાસ્ત્રના કર્તા અને તેનો રચનાકાળ, કૌટિલ્ય અર્થશાસ્ત્રના તે તે અધ્યાયોમાં આવતા આચાર્યો, વિષયો, વિવિધ મતોનું તુલનાત્મક અને સમીક્ષાત્મક અધ્યયન, નિયતાન્શનો અનુવાદ તથા વિવરણ.

--સંદર્ભ ગ્રંથ--

1. કૌટિલ્યનું અર્થશાસ્ત્ર (ગુજરાતી અનુવાદ) - પ્રો. બંસીધર ઉપાધ્યાય, અમદાવાદ.
2. કૌટિલ્યનું અર્થશાસ્ત્ર (ગુજરાતી) - સંસ્કૃત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગર.
3. કૌટિલ્યકૃતમ અર્થશાસ્ત્રમ્ - સં. પ્રો. આર. પી. કાન્ગલે, મોતીલાલ બનારસીદાસ, દિલ્લી.
4. ધર્મશાસ્ત્ર કા ઇતિહાસ - પી. વી. કાળે.
5. કૌટિલ્ય-અર્થશાસ્ત્રમ્ - સં. ટી. ગણપતિ શાસ્ત્રી (સટીકમ્).

D M Patel